

ראמ"ה - הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

وزارة التربية والتعليم • Ministry of Education • משרד החינוך

מיצ"ב תשע"ט

מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית

זרזיר

נתוני הרשות המקומית בשנים תש"ע-תשע"ט

מבחני ההישגים

אייר תש"ף • מאי 2020

ראמ"ה: מדידה בשירות הלמידה

בית אבגד, ז'בוטינסקי 5, רמת גן 5252006 טלפון: 073-3937777, פקס: 073-3937769

דוא"ל: rama@education.gov.il, אתר: http://rama.education.gov.il

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מתכבדת להגיש לך את דוח המיצ"ב הרשומי לשנה"ל תשע"ט. המיצ"ב – "מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית" – מספק למנהלי בתי הספר ולאנשי הצוות מערכת מדדים המסייעים לקבוע יעדים בית ספריים לשם בקרה וניטור של תהליך הלמידה ולשם הקצאה יעילה של משאבים. בה בעת, המיצ"ב מספק לגורמים שונים תמונת מצב מערכתית: ארצית, מחוזית ורשותית. הדוח הנוכחי מספק תמונה מקיפה ושיטתית של מערכת החינוך הרשמית ברשות המקומית בשנת הלימודים תשע"ט.

נקודת המוצא המנחה את פיתוח מערכת המדדים של המיצ"ב היא התפיסה כי בית הספר הוא מארג מורכב של סביבות למידה שנרכשים בהן תכנים ומיומנויות, של תפיסות פדגוגיות ושל עמדות, של ערכים חינוכיים, של מערכות יחסים בין גורמים שונים ועוד. מתוך נקודת מוצא זו ראמ"ה פועלת להטמעת תרבות של "מדידה בשירות הלמידה" – מדידה שמטרתה לתמוך בשיפור מתמיד של הלמידה, בהלימה ליעדים הלימודיים ולחזון בית הספר ומתוך ההבנה שמבחינים וסקרים אינם מטרה כשלעצמה, אלא כלים בשירות העשייה החינוכית.

ממצאי מבחני ההישגים במיצ"ב נועדו לבחון באיזו מידה עומדים תלמידי בתי הספר היסודיים ותלמידי חטיבות הביניים ברמת הדרישות המצופה על פי תוכנית הלימודים בארבעת מקצועות הליבה: שפת אם (עברית או ערבית), מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. המבחינים בשפת אם (עברית או ערבית), באנגלית ובמתמטיקה הועברו בכיתות ה' ו-ח'. במקצוע מדע וטכנולוגיה נערך מבחן בכיתות ח' בלבד. בשנים שבהן לא נערך מבחן חיצוני בבית הספר, המבחינים בכל המקצועות נשלחים לבית הספר להעברה במתכונת פנימית (מיצ"ב פנימי).

ממצאי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב נועדו לספק תמונת מצב רשותית כפי שהיא עולה מהשאלונים שהועברו לתלמידים ומהראיונות שנערכו עם המורים. סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב עוסקים בשורה של נושאים מחיי בית הספר, כדוגמת היחסים בין באי בית הספר, תחושת היעדר מוגנות ואלימות, האווירה הלימודית בכיתות ומחוצה להן, עידוד מעורבות חברתית ועוד.

דוח המיצ"ב הרשומי מורכב מארבעה חלקים. שני חלקים עוסקים במבחני ההישגים בבתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים: חלק א. תמונה מורחבת של ההישגים בשנה"ל תשע"ט, חלק ב. תמונה רב-שנתית של ההישגים בשנים תש"ע-תשע"ט. שני חלקים נוספים עוסקים בנושאי **האקלים הבית ספרי והסביבה הפדגוגית**: חלק ג. תמונה מורחבת בשנה"ל תשע"ט ותמונה רב-שנתית בשנים תש"ע-תשע"ט בבתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים, חלק ד. תמונה מורחבת בשנה"ל תשע"ט ותמונה רב-שנתית בשנים תשע"ד-תשע"ט בחטיבות העליונות.

כדי להעניק פשר לנתונים הרשומים מוצגים נתונים ארציים מקבילים של קבוצות השוואה (בהתאם להרכב בתי הספר ברשות המקומית): כלל בתי הספר בארץ, בתי ספר דוברי השפה (עברית או ערבית) וסוג הפיקוח (ממלכתי או ממ"ד) בבתי ספר דוברי עברית. כמו כן, דיווח נתוני המיצ"ב כולל ניתוח הממצאים לפי מאפייני רקע חברתי-כלכלי.

הדוח המוגש לכם הוא פרי עבודה מאומצת של צוות ראמ"ה ועימו שותפים רבים: שלוש החברות הזכייניות – מטח (פיתוח המבחינים), טלדור (תפעול המבחינים) והמרכז הארצי לבחינות ולהערכה (עיבוד הנתונים); ועדות ההיגוי בכל תחום דעת (שכללו את המפמ"ר או נציגו, וכן אנשי אקדמיה, נציגים ממטה המשרד ומדריכים ומורים ממגזרים שונים); נציגי מטה משרד החינוך בתחום האקלים הבית ספרי (האגף לחינוך יסודי, האגף לחינוך על-יסודי, שפ"י ומינהל חברה ונוער) ויועצים ממאגר המומחים של ראמ"ה. תודתנו נתונה לכולם.

אנו מודים לכם על שיתוף הפעולה ומקווים כי התובנות שעולות מדוח זה יסייעו ליישם טוב יותר עקרונות של תרבות בית ספרית התומכת בתהליכי הוראה ולמידה איכותיים ומעמיקים, לקדם את מערכת החינוך ובכך לאפשר לכל ילדה וילד בישראל למצות את מיטב יכולתם.

ב ב ר כ ה ,

ד"ר חגית גליקמן

מנכ"לית ראמ"ה

תוכן העניינים

פרק 1. הקדמה לדיווח על נתוני ההישגים ברשות המקומית	4
1.1 על אודות נתוני ההישגים במבחני המיצ"ב בדוח המיצ"ב הרשותי	4
1.2 סולם המיצ"ב הרב-שנתי והדיווח על הנתונים	6
1.3 השוואת נתוני הרשות המקומית לנתונים ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה	7
פרק 2. ההישגים במבחני המיצ"ב ברשות המקומית	8
2.1 המבחן בערבית לכיתות ה' – הישגי התלמידים ברשות המקומית	8
פרק 3. תיאורי המבחנים בשנת תשע"ט	9
3.1 המבחן בערבית לכיתות ה'	9

רשימת הלוחות

לוח 1: מספר הנבחנים בבתי הספר ברשות המקומית בערבית לכיתות ה'	8
--	---

רשימת התרשימים

תרשים 1: הישגי התלמידים ברשות המקומית בסולם רב-שנתי בערבית לכיתות ה'	8
--	---

פרק 1. הקדמה לדיווח על נתוני ההישגים ברשות המקומית

בחלק זה של דוח המיצ"ב הרשות מוצגים נתוני ההישגים במבחני המיצ"ב ברשות המקומית בשנת הלימודים תשע"ט בהשוואה לאורך השנים.

1.1 על אודות נתוני ההישגים במבחני המיצ"ב בדוח המיצ"ב הרשות

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) פיתחה את מבחני המיצ"ב לשנת הלימודים תשע"ט כדי לבחון באיזו מידה עומדים תלמידי בתי הספר היסודיים ותלמידי חטיבות הביניים ברמת הדרישות המצופה על פי תוכנית הלימודים במקצועות הליבה: שפת אם (עברית או ערבית), מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. בכל מקצוע ליוותה את פיתוח המבחנים ועדת היגוי בהשתתפות המפמ"ר להוראת המקצוע או נציגו, אנשי אקדמיה וכן מדריכים ומורים להוראת המקצוע ממגזרים שונים. במקצועות שפת אם (עברית או ערבית), מתמטיקה ואנגלית נבחנו תלמידי כיתות ה' ותלמידי כיתות ח', ובמדע וטכנולוגיה נבחנו תלמידי כיתות ח' בלבד. המבחנים הועברו במהלך מרץ-יוני 2019.

במבחני המיצ"ב נבחנו גם תלמידים עם צרכים מיוחדים הלומדים בכיתות רגילות בחינוך הרגיל. תלמידים עם צרכים מיוחדים הוגדרו כתלמידים המקבלים תמיכה מתוכנית השילוב (להלן "תלמידים משולבים"). שאר תלמידי השכבה הוגדרו לצורכי המיצ"ב כתלמידים ללא צרכים מיוחדים. מתכונת המיצ"ב מאפשרת לתלמידים אשר הוגדרו כתלמידים עם צרכים מיוחדים להיבחן בכיתה מותאמת, למעט במבחנים בשפת-אם שבהם אין כיתות מותאמות. בכיתות המותאמות מורים מורשים להיכנס לכיתה ולהקריא לתלמידים הזקוקים להקראה את שאלות המבחן.

בשנת תשע"ט עודכנה מדיניות מתן התאמות לתלמידים במבחני המיצ"ב.¹ לפי מדיניות מתן ההתאמות בהיבחנות במבחני המיצ"ב בתשע"ט ובשונה מהמדיניות בשנים הקודמות רק תלמידים משולבים זכאים להיבחן בכיתות מותאמות. בעקבות עדכון זה, במקצועות מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה שיעור גדול יותר של תלמידים הנכללים בחישוב הנתונים נבחנו בכיתות האם. לפיכך שינויים ברמת ההישגים הממוצעת של התלמידים במקצועות אלו אינם נובעים בהכרח משינויים בדרכי ההוראה והלמידה בבתי הספר, אלא ייתכן שהם נובעים גם מהשינוי בתנאי ההיבחנות. כתוצאה מכך בדיווח הנוכחי מוצגים הישגי הרשות המקומית במבחנים החיצוניים בשנים תש"ע-תשע"ט במקצועות שפת אם (עברית או ערבית) בלבד. בשנת תשע"ט נתוני המיצ"ב במקצועות אנגלית, מתמטיקה ומדע וטכנולוגיה אינם מוצגים בסולם רב-שנתי, ולא ניתן להשוות את ההישגים לאורך השנים במקצועות אלו.

משנת תשע"ה (2015) עד שנת תשע"ט (2019) חולקו בתי הספר לשלוש קבוצות ארציות מייצגות (1, 2 ו-3) ובכל שנה משתתפים במיצ"ב החיצוני בתי ספר המשתייכים לאחת הקבוצות. בתי הספר המשתתפים במיצ"ב החיצוני נבחנו בכל המקצועות ומשתתפים בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית. בהתאם, בתי הספר המשתייכים לכל קבוצה השתתפו במיצ"ב החיצוני אחת לשלוש שנים.

במסגרת דיווח זה מפורטים נתוני בתי הספר ברשות המקומית הנכללים בקבוצה 2 שהשתתפה במבחני המיצ"ב החיצוני ובסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית בתשע"ט. פרטים נוספים על המיצ"ב מפורסמים באתר [ראמ"ה](#).

¹ להרחבה ראו: <https://apps.education.gov.il/Mankal/Horaa.aspx?siduri=192>

חלוקת בתי הספר לקבוצות המיצ"ב התחשבה בפיזורם על פני הרשויות המקומיות. ברשות מקומית **קטנה** נכללו כל בתי הספר ברשות בקבוצה, כך שכל בתי הספר ברשות משתתפים במיצ"ב אחת לשלוש שנים; ברשות מקומית **בינונית** חולקו בתי הספר ברשות לשתי קבוצות (כמחצית מבתי הספר ברשות בכל אחת מהקבוצות), כך שהרשות משתתפת בשנתיים מתוך שלוש השנים הנכללות במחזור המיצ"ב; ברשות מקומית **גדולה** חולקו בתי הספר לשלוש קבוצות מיצ"ב, כך שמדי שנה משתתף במיצ"ב כשליש אחר של בתי ספר ברשות.

הרשות המקומית זרזיר מסווגת על פי מספר בתי הספר שבתחומה כרשות קטנה.

לצד נתוני הרשות מוצגים נתונים ארציים מקבילים. נוסף על כך, מוצגים לצד הממוצעים הרשותיים נתונים מקבילים בקרב בתי הספר דוברי השפה (דוברי עברית/ערבית) ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה (ראו פירוט בהמשך). הנתונים המדווחים בחלק זה של הדוח מחושבים **ברמת התלמיד**, כלומר כאשר יחידת הניתוח היא התלמיד. כך למשל, מוצג ממוצע הישגי התלמידים ברשות המקומית במבחן מסוים בהשוואה לממוצע המקביל בקרב כלל התלמידים בארץ.

התלמידים הנכללים בחישוב הנתונים המוצגים להלן: נתוני ההישגים המדווחים בחלק זה של דוח המיצ"ב הרשותי מבוססים על נתוניהם של תלמידים ללא צרכים מיוחדים (כלומר, אינם כוללים את ציוניהם של התלמידים המשולבים).

כדי להבטיח את אמינותם של הנתונים המדווחים, בהליך חישוב נתוני המיצ"ב נעשית בדיקה נרחבת לאיתור הפרה של טוהר בחינות. נתוני התלמידים בבתי ספר שנמצא בהם חשד לפגיעה בטוהר הבחינות אינם נכללים בחישוב הנתונים של אותו מבחן בכל הרמות המדווחות. בתי ספר אלו מטופלים על פי נוהל משמעותי כנדרש ומדווחים לפיקוח של משרד החינוך. בשנת הלימודים תשע"ט לא נכללו בחישוב הנתונים נתוניהם של 23 בתי ספר דוברי ערבית, עקב חשד להפרה של טוהר בחינות, ובהתאם בתי ספר אלו לא נכללו גם בחישובים הרשותיים.²

² יובהר כי כאשר עלה חשד לפגיעה בטוהר בחינות במבחן מסוים בכיתה אחת או יותר, נתוני כלל הכיתות בשכבה לא נכללו בחישוב הנתונים עבור אותו מבחן. כאשר עלה חשד לפגיעה בטוהר בחינות במספר מבחנים באותו בית ספר, הוא נכלל במניין בתי הספר שלעיל כמספר הפעמים שעלה בהם החשד.

1.2 סולם המיצ"ב הרב-שנתי והדיווח על הנתונים

בחלק זה של דוח המיצ"ב הרשותי נתוני ההישגים מדווחים במונחי הסולם הרב-שנתי.

כדי לאפשר השוואה רב-שנתית תקפה של ציוני המיצ"ב הנהיגה ראמ"ה מערך כיול סטטיסטי המאפשר להמיר את ציון הגלם הכולל במבחן בכל שנה לסולם מיצ"ב רב-שנתי. על בסיס מערך כיול זה אפשר לבחון אם נרשמו שינויים בהישגי הרשות המקומית לאורך השנים.

כאמור, במקצועות שפת אם (עברית או ערבית) מובאת השוואה של הישגי התלמידים לאורך השנים בסולם רב-שנתי. במקצועות אנגלית, מתמטיקה ומדע וטכנולוגיה לא ניתן להשוות את הישגי תשע"ט לנתוני העבר לנוכח שינוי מדיניות מתן ההתאמות במיצ"ב בתשע"ט.

בדיווח הרב-שנתי הנוכחי מוצגים נתוני ההישגים (ממוצעים) במבחני המיצ"ב בשפת אם (עברית/ערבית) ברשות המקומית לאורך השנים שבהן היא השתתפה במיצ"ב. תמונה רב-שנתית של הישגי התלמידים ברשות בשנים תש"ע-תשע"ט מוצגת בדיווח זה בהשוואה לתמונה הארצית.

לתשומת ליבך

- נתונים רשתיים אינם מדווחים במסגרת הדיווח הנוכחי כאשר מספר המשיבים בקבוצת הדיווח קטן מ-25. מספר הנבחנים אינו כולל תלמידים הלומדים בבתי ספר שנמצאה בהם פגיעה בטוהר בחינות. לא יוצגו נתונים לרשות כאשר נמצאה פגיעה בטוהר בחינות בכל בתי הספר בקבוצת הדיווח.
- במקרים שבהם לא מדווחים נתוני תשע"ט של קבוצת דיווח נתונה (כגון דוברי עברית/ערבית ברשות) – לא מדווחים בעבורה גם נתוני העבר.
- נתוני קבוצת דיווח ברשות המקומית (בתשע"ט או בשנים קודמות) אינם מוצגים בדיווח הנוכחי אם בשנה נתונה נתוני הרשות מבוססים על בית ספר יחיד.

1.3 השוואת נתוני הרשות המקומית לנתונים ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה

המאפיינים החברתיים-כלכליים של התלמידים עשויים להשפיע על הישגיהם ועל תפיסותיהם את בית הספר. בשל חשיבות המאפיינים החברתיים-כלכליים של תושבי הרשות המקומית בדיווח הנוכחי מוצגים גם ממוצעי קבוצת ההשוואה החברתית-כלכלית של הרשות. בקבוצה זו נכללות רשויות מקומיות מאותו מגזר שפה שהרקע החברתי-כלכלי של תושביהן דומה לרקע החברתי-כלכלי של תושבי הרשות (להלן "דוברי ערבית ברשויות מרקע דומה").

קבוצת ההשוואה החברתית-כלכלית בדיווח מבוססת על סיווג הרשויות המקומיות לעשרה אשכולות חברתיים-כלכליים בפרסום המעודכן ביותר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לשם ניתוח נתוני המיצ"ב קובצו עשרת האשכולות החברתיים-כלכליים לשלוש קבוצות רקע חברתי-כלכלי: נמוך, בינוני וגבוה, וכל רשות מקומית שויכה לאחת משלוש קבוצות אלו.

הדיווח על הנתונים בשפת אם בשנים תשע"ח ותשע"ט מבוסס על הסיווג שנכלל בפרסומה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2018: "אפיון יחידות גאוגרפיות וסיווגן לפי הרמה החברתית כלכלית של האוכלוסייה 2015". הפרסום המלא מופיע [בקישור](#).

בשנים תשע"ו ותשע"ז התבססו הדוחות על סיווג הרשויות שפורסם בשנת 2016: "[אפיון רשויות מקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2013](#)".

בשנים תשע"ג-תשע"ה התבססו הדוחות על סיווג הרשויות שפורסם בשנת 2013: "[אפיון יחידות גאוגרפיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2008](#)".

בשנים תשס"ז-תשע"ב התבססו הדוחות על סיווג הרשויות שפורסם בשנת 2009: "[אפיון הרשויות המקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2006](#)".

יש לציין כי השוואת נתוני העבר של רשות מקומית נקבעה בהתאם לסיווג החברתי-כלכלי בשנה שבה השתתפה במיצ"ב, גם אם במהלך השנים ניתן לה סיווג שונה. במקצת הרשויות חל שינוי בסיווג האשכול החברתי-כלכלי בפרסומים השונים של הלמ"ס, ובעקבות זאת השתנתה קבוצת ההשוואה החברתית-כלכלית של רשויות אלו במהלך השנים. לדוגמה, רשות מקומית שסווגה לפי אשכולות הלמ"ס לקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי בינוני בשנים תשע"ו-תשע"ז יכולה להיכלל בסיווג החדש בקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי גבוה. במקרה זה נתוני הרשות המקומית בשנים תשע"ו-תשע"ז מושוים לקבוצת הרשויות דוברות השפה מרקע חברתי-כלכלי בינוני, ואילו נתוני תשע"ח-תשע"ט מושוים לנתוני קבוצת הרשויות הדומות מרקע חברתי-כלכלי גבוה.

בחלק זה של הדוח הרשותי לא מוצגים נתונים בעבור תלמידים בשכבה ח' בבתי הספר ברשות מאחר שהנתונים בתשע"ט מבוססים על בית ספר יחיד.

פרק 2. ההישגים במבחני המיצ"ב ברשות המקומית

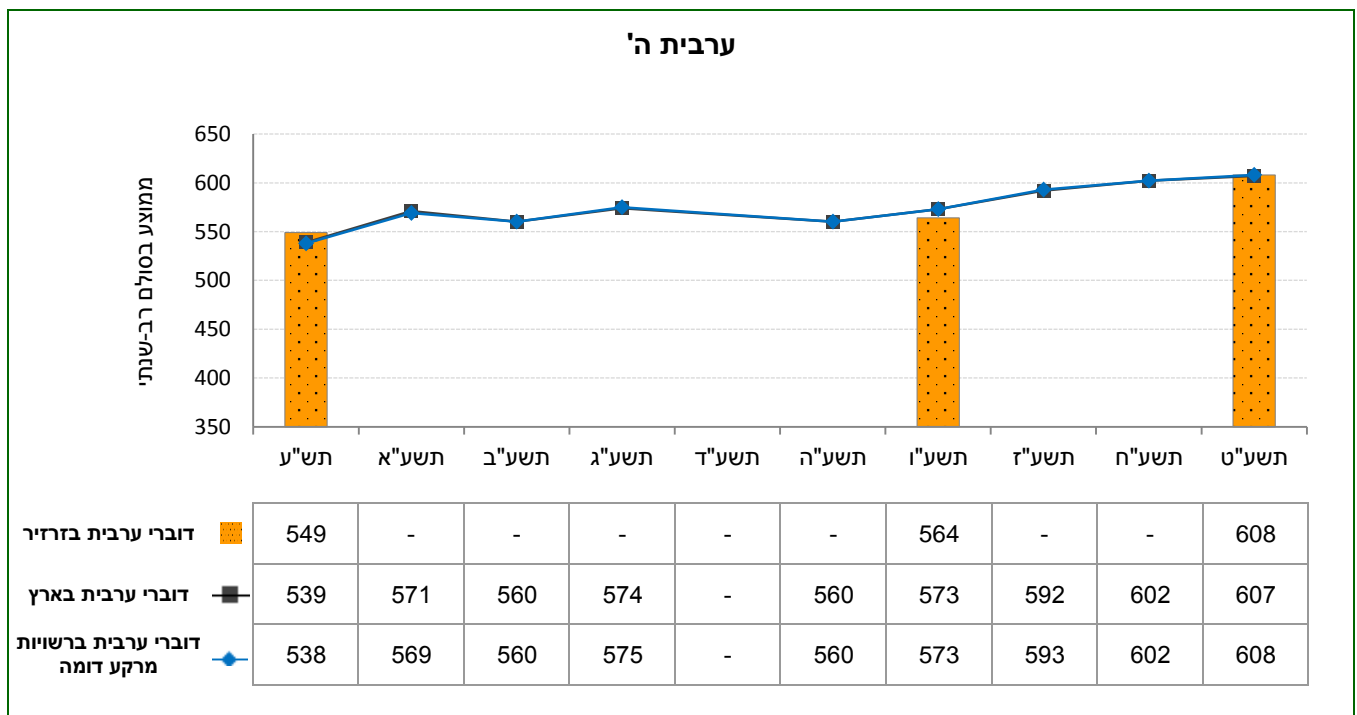
2.1 המבחן בערבית לכיתות ה' – הישגי התלמידים ברשות המקומית

בלוח הבא מוצג מספר הנבחנים בבתי הספר ברשות המקומית במבחן בערבית לכיתות ה'. בתרשים שלאחריו מוצגים נתוני הציון הכולל בסולם רב-שנתי של התלמידים בבתי הספר דוברי הערבית ברשות. לצד נתוני הרשות מוצגים נתונים ארציים מקבילים.

לוח 1: מספר הנבחנים בבתי הספר ברשות המקומית בערבית לכיתות ה'

שנה	בתי"ס דוברי ערבית	
	מס' נבחנים	מס' בתי"ס
תש"ע	145	3
תשע"א	-	-
תשע"ב	-	-
תשע"ג	-	-
תשע"ה	-	-
תשע"ו	135	3
תשע"ז	-	-
תשע"ח	-	-
תשע"ט	102	3

תרשים 1: הישגי התלמידים ברשות המקומית בסולם רב-שנתי בערבית לכיתות ה'

פרק 3. תיאורי המבחנים בשנת תשע"ט

3.1 המבחן בערבית לכיתות ה'

המבחן בערבית לכיתות ה' נועד להעריך את רמת השליטה של התלמידים בתחום השפה הערבית בהתבסס על תוכנית הלימודים לבית הספר היסודי.

אלו הנושאים שנבדקו במבחן:

- **הבנת הנקרא** – הנושא נבדק באמצעות טקסטים משתי סוגות: טקסט נרטיבי וטקסט עיוני. כל טקסט לווה בשאלות אשר התייחסו לממדי ההבנה הבאים:
 - הבנת המשמעות הגלויה בטקסט** – ממד הבנה זה עוסק במיומנות של הקורא לאתר מידע מפורש בטקסט; לזהות קשרים לוגיים מפורשים; לארגן פרטי מידע מפורשים בטקסט על פי קריטריונים נתונים ועוד.
 - הבנת המשמעות הסמויה בטקסט** – ממד הבנה זה עוסק במיומנות של הקורא להעמיק ולהבין מעבר למה שמוצהר מפורשות בטקסט. עליו להבין מילים וביטויים מתוך הקשר; להבין קשרים לוגיים שאינם מפורשים בטקסט, לרבות רצף כרונולוגי; להבין רעיונות מרכזיים המשתמעים מהטקסט; ליצור הכללות ועוד.
 - פרשנות, מיזוג ויישום של רעיונות ומידע** – ממד הבנה זה עוסק במיומנות להעלות השערות בהסתמך על הכתוב; ליישם את הנלמד בטקסט; לאפיין דמויות על סמך הכתוב ועוד.
 - הערכה של התוכן וזיהוי תפקיד הרכיבים הלשוניים והטקסטואליים** – ממד הבנה זה עוסק במיומנות של הקורא לבחון את הטקסט באופן ביקורתי. עליו להעריך את מטרתו של הטקסט; להבחין באווירה ובנימה של הסיפור; להעריך את עמדתו של הכותב; להבין את תפקידם של רכיבי המבנה ושל הרכיבים הלשוניים ועוד.
- **ידע לשוני** – הנושא נבדק באמצעות שאלות שהן בזיקה לטקסטים ובדקות מיומנויות כמו הכרת מונחים ומושגים לשוניים; זיהוי והבנה של רכיבים במערכת הצורות והתחביר; הכרת התפקיד של סימני הפיסוק והשימוש בהם.
- **הבעה בכתב** – הנושא נבדק במבחן באמצעות מטלת כתיבה בהיקף של כעשר שורות.